ECOURI ALE LIMBII DE LEMN ÎN LIMBAJUL JURNALISTIC AL PERIODEI DE TRANZIŢIE

ALINA DINU
Şcoala doctorală a Facultăţii de Litere, Universitatea din Bucureşti

Lucrarea de faţă îşi propune să identifice şi să analizeze formele de manifestare a particularităţilor limbii de lemn (Ll) în limbajul publicistic[1] cu tematică politică din perioada de tranziţie (1989−2006).

Abordarea din lucrarea noastră este diacronică, urmărind de-a lungul perioadei decembrie 1989 − decembrie 2006 câteva tendinţe care coexistă la nivelul discursului de presă cu tematică politică.

Din punct de vedere sociopolitic, vom segmenta perioada în discuţie în patru etape: anul 1990, 1991−1996, 1996−2000, 2000−2006, în funcţie de felul în care s-a realizat schimbarea democratică la conducerea ţării. Vom discuta separat situaţia anului 1990, pentru că acesta ilustrează amestecul de nou şi vechi din societatea românească imediat următoare revoluţiei, reflectat în discursul presei libere.

Astfel, se vor analiza tendinţe precum: evitarea unor termeni/sintagme specifice discursului comunist, resemantizarea unor termeni, perpetuarea trăsăturilor limbii de lemn, clişee noi, cuvinte-emblemă. Desigur că fiecare dintre tendinţe se manifestă mai pregnant într-o anumită etapă, iar mutările de accent rezultate în acest fel conturează specificul respectivei perioade. În cadrul fiecărei etape se vor discuta acele tendinţe care prin frecvenţă caracterizează respectiva perioadă.

1. *Anul 1990 − Tendinţe*

1.1. Evitarea unor cuvinte-emblemă pentru Ll

Imediat după 1989, se poate observa tendinţa de a utiliza cu conotaţie negativă acele elemente (mai ales de nivel superficial, lexical) resimţite ca indicatori direcţi ai limbajului folosit în timpul regimului comunist, precum: *tovarăş, bolşevic, epocă de aur, vizită de lucru:*

> *Joi, 11 ianuarie a.c., avut loc o „vizită de lucru" la Academia de ştiinţe social-politice „Ştefan Gheorghiu" (fosta, bineînţeles)!* („România liberă", 13 ianuarie 1990, p. 1).

1.2. Resemantizare

În cazul unor termeni precum *democraţie* sau *libertate*, care în limbajul comunist erau folosiţi impropriu, fără suport referenţial, se poate observa faptul că aceştia parcurg un proces de resemantizare, de adaptare la noile realităţi sociale şi politice. Procesul resemantizării este

[1] Precizăm faptul că ziarele din care s-au extras exemplele sunt: „Adevărul", „România liberă", „Cotidianul", „Dimineaţa", „Evenimentul zilei", „Libertatea".

BDD-V850 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)

unul anevoios însă, deoarece persistă pentru o lungă perioadă confuzii legate de sensul denotativ al termenului (ex. 1, 2), existând chiar contexte care indică o încărcare conotativă negativă a termenilor (ex. 3, 4):

(a) *Manipulată cu hărnicie şi încăpută pe mâna profesioniştilor scandalului, **democraţia** străzii şi a pieţei ghilotinează însăşi libertatea pe care se preface că o proclamă*. („Adevărul”, 24 aprilie 1990, p. 1)

(b) *Am avut la dispoziţie trei zile pentru a ne decanta sentimentele provocate de „mitingul” din 12 ianuarie, ziua Eroilor Revoluţiei. „Eroii” acestei **jalnice parodii a democraţiei** au avut şi ei, între timp, prilejul să-şi explice punctele de vedere*. („Libertatea”,15 ianuarie 1990, p. 1)

(c) *Prezenţi la faţa locului să consemneze pentru viitorime „lecţia de **democraţie**” anunţată naţiunii de vocea puternică a domnului Coposu, o seamă de ziarişti s-au „bucurat” de efectele ei. (...) Altminteri, exponenţi autorizaţi sau ne ai acestui partid se plâng, pe toate drumurile, inclusiv în coloanele „oficiosului”, de lipsa **libertăţii** presei. Desigur, toată lumea care citeşte cu dreptate vede că este vorba **despre libertatea de a înjura**, despre **libertatea de a defăima**, despre **libertatea de a ataca** persoane şi nu idei, indivizi, programe.* („Adevărul”, 24 aprilie 1990, p. 1)

(d) *Am visat, vreme de patruzeci de ani, la o **libertate** pe care ni s-a părut că, după decembrie, am dobândit-o. Şi nu poate fi nefericire mai mare decât să constatăm că această **libertate** a luat, deocamdată, chipul schimonosit al **libertăţii** de a ne urî între noi*. („Adevărul”, 15 iunie 1990, p 1)

1.3. Perpetuarea trăsăturilor limbii de lemn

Ll se regăseşte în limbajul presei de tranziţie mai ales imediat după 1989 (şi apare frecvent în 1990, în unele cazuri până în 1992, chiar mai târziu – ziarul „Dimineaţa”) în majoritatea datelor sale esenţiale. Se poate observa faptul că uneori elementele specifice Ll sunt izolate într-un discurs în ansamblu „purificat” de sechelele limbajului regimului anterior, pe când, alteori, sunt corelate între ele trăsături Ll diferite.

1.3.1. *Trăsături gramaticale*

(a) Nominalizarea

Una dintre trăsăturile Ll păstrate în discursul publicistic al anului 1990 este utilizarea excesivă a substantivului în defavoarea verbului, prin care se creează un limbaj greoi, dificil de receptat şi cu o notă puternică de artificialitate:

*Contestat sau nu, după bunul plac al unora în care s-a trezit, după Revoluţie, gustul pentru putere, frontul Salvării Naţionale s-a afirmat ca singura alternativă viabilă, dătătoare de încredere a **reconstrucţiei pe noi baze** a României şi înţelege să acţioneze împreună cu toate acele partide şi formaţiuni politice pentru care contează în primul rând soarta ţării, pentru **consolidarea** cuceririlor Revoluţiei, pentru **instaurarea** democraţiei adevărate şi **respectarea** drepturilor şi libertăţilor individuale*. („Dimineaţa”, 7 aprilie 1990, p. 1)

Unele substantive creează sintagme clişeizate păstrate din Ll – „reconstrucţia pe noi baze”.

(b) Abundenţa adjectivelor

Deşi nu se mai păstrează preponderent adjective conotate pozitiv, prezenţa lor este încă supărătoare:

BDD-V850 © 2010 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)

(a) *Desfăşurată într-un climat **nou**, **degajat** şi **sincer**, **lipsit** de formalism, într-o atmosferă **caldă**, **prietenească**, vizita a fost marcată de un spirit **deschis***. („Dimineaţa”, 7 septembrie 1990, p. 1)

(b) *O Românie **reînnoită, purificată,** aş spune, prin jertfele revoluţiei, **angajată** ferm pe drumul democraţiei şi **eliberată** de influenţele, dacă doriţi, megalomaniei în politica externă, de subordonarea unor ambiţii adeseori aberante, aşa cum obişnuiserăm în trecut lumea cu prezenţa noastră la Adunarea Generală la ONU*. („Dimineaţa”, 25 septembrie 1990, p. 7)

1.3.2. *Trăsături lexicale şi sintactice: clişee şi structuri clişeizate*

Unele clişee Ll trec nemodificate în discursul publicistic al anului 1990, deşi nu se mai poate vorbi despre un număr la fel de mare de utilizări ale acestor termeni/ sintagme, ca în perioada anterioară.

(a) *În aceste momente, însămânţarea culturilor în sectorul agriculaturii de stat prezintă **depăşiri faţă de plan** la sfecla de zahăr, orzoaică, mazăre boabe*. („Dimineaţa”, 28 aprilie 1990, p. 4)

(b) *... pune sub semnul întrebării sinceritatea acestora, precum şi dorinţa declarată de a contribui, direct şi concret la reconstrucţia ţării, la **angajarea** acesteia **pe drumul** transformării structurilor moştenite, drumul tranziţiei spre o societate liberă şi democratică.* („Adevărul”, 3 mai 1990, p. 1)

La nivel sintactic există încă numeroase exemple de fraze arborescente, de mari dimensiuni, în care cititorul poate decripta cu greu un sens:

În cadrul întâlnirii, desfăşurată într-o atmosferă deosebit de caldă, din partea noii conduceri române s-a exprimat convingerea că prietenia şi colaborarea multilaterală dintre cele două ţări şi popoare se vor întări şi dezvolta în toate domeniile, în interesul transformărilor democratice, al păcii şi înţelegerii internaţionale. („Adevărul”, 28 decembrie 1989, p. 1)

1.4. Cuvinte-emblemă[1]

În discursul publicistic al anului 1990, apar o serie de termeni care denumesc noile realităţi sociale, politice şi economice: *economie de piaţă, privatizare, pluripartidism, tranziţie, grevă.* Contextele în care sunt folosite dovedesc faptul că sensurile acestora nu sunt încă fixate prin uz, dar funcţionează asemenea unor indicatori ai perioadei în care apar, reflectând pricipalele realităţi socio-politice:

(a) ***Economia de piaţă** înseamnă, în esenţă, domnia în economie a legii cererii şi ofertei, o cerere definitivă prin deciziile cumpărătorilor autonomi asupra mijloacelor de cumpărare şi o ofertă definită prin deciziile vânzătorilor autonomi asupra produselor şi serviciilor*. („Adevărul”, 11 iulie 1990, p. 1)

(b) ***Privatizarea** este, credem, termenul economic cel mai frecvent rostit în această perioadă, cerinţa cel mai des invocată, cuvântul prezent pe toate buzele. Am cercetat programele partidelor politice. Nu există niciunul, dar absolut niciunul care să nu vorbească*

[1] În analiza lexicului politic posttotalitar, Rodica Zafiu (2007: 102 şi urm.) identifică o serie de termeni care funcţionează ca „semnale de recunoaştere, indiferent de sensul lor mai curând vag şi în parte încărcat de conotaţii afective”, pe care îi numeşte termeni-emblemă. Ideea legată de cuvintele-emblemă este dezvoltată şi la Adriana Stoichiţoiu-Ichim (2009: 306−307), care punctează o diferenţă foarte importantă între aceste cuvinte (numite şi cuvinte-martor) şi modele lingvistice care sunt doar „inovaţii lexicale adoptate de vorbitori în mod mimetic, fără o justificare obiectivă”.

BDD-V850 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)

*despre **privatizare.** Credem că nu riscăm prea mult afirmând că privatizarea poate deveni o formulă magică de soluţionare a problemelor, aşa cum, prin folosire repetitivă, ea poate fi golită de conţinut. Cu atât mai mult cu cât progresele în acest domeniu sunt minime.* („Adevărul”, 8 mai 1990, p. 1)

Mai puţin frecvent, dar apărând încă din această perioadă este termenul „pluripartidism”, care înlocuieşte realitatea regimului anterior, dominat de partidul unic:

*În al doilea rând, să creeze şi să întreţină un climat politic favorabil **pluripartidismului** fără de care îşi va pierde el însuşi creditul politic*. („Adevărul”, 25 mai 1990, p. 1)

În această perioadă iniţială, *tranziţia* este considerată un proces de scurtă durată, nebănuindu-se încă amploarea fenomenului. O dovadă este, în exemplul următor, sinonimia cu termenul „intermezzo”:

*Altfel spus, mai pe româneşte, după o perioadă de **tranziţie** de 6 luni, determinată de guvernarea provizorie, executivul nostru – prin maniera lejeră, mult prea lejeră, în care abordează aşezarea noilor structuri – ne mai propune un „intermezzo” de trei luni până la începerea executării depline a prerogativelor de guvernare asumate.* („Adevărul”, 20 iulie 1990, p. 1)

Ieşirea din sistemul totalitar şi intrarea în democraţie presupune şi posibilitatea de a-ţi exprima dezacordul în legătură cu o anumită situaţie, posibilitate redată prin termenul „grevă”:

*Este a treia zi de când activităţile din portul Constanţa sunt aproape paralizate de **greva** începută în ziua de 17 septembrie de către o mare parte a navigatorilor şi lucrătorilor de pe platforma portuară.* („Adevărul”, 20 septembrie 1990, p. 3)

1.5. Clişee noi

Dincolo de perpetuarea unor clişee din Ll, persistă în limbajul presei de tranziţie tendinţa foarte puternică de clişeizare, apărând astfel, pe tipare vechi, noi exemple de termeni/structuri clişeizate.

Exemple precum: „emanaţie”[1], „consens”, „oameni de bine” sunt specifice limbajului puterii, fiind preluate din discursul preşedintelui:

(a) *F.S.N. s-a plămădit în procesul Revoluţiei, **emanaţie** a voinţei poporului şi nu produsul unui mănunchi de conspiratori, favorizaţi de circumstanţe*. („Dimineaţa”, 6 aprilie 1990, p. 2)

(b) *Mişcarea politică născută odată cu Revoluţia a dovedit încă din zilele de foc şi sânge din decembrie 1989 că exprimă voinţa şi **consensul** naţiunii în lupta pentru doborârea dictaturii.* („Dimineaţa”, 10 aprilie 1990, p. 2)

Sintagmele *epocă de tristă amintire*, *moştenire* se referă la perioada de dinainte de 1989:

[1] Într-o analiză pertinentă a discursului presei anului 1991, Irina Preda (1992: 541) observă şi descrie „o inovaţie şocantă prin proporţii” în raport cu perioada comunistă, anume creaţiile semantice figurate. Domeniul cel mai solicitat este cel al ştiinţelor fizico-chimice, cu noţiuni figurate precum: *a coroda, a eroda, flexibil,* dar şi *emanaţie,* termenul pus de noi în discuţie.

BDD-V850 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)

(a) *A dovedit apoi responsabilitate faţă de soarta ţării, asumându-şi, în perioada imediat următoare Revoluţiei, sarcina dificilă de a înlătura nefastele urmări ale* ***epocii de tristă amintire*** *a dictaturii ceauşiste* (...). („Dimineaţa”, 10 aprilie 1990, p. 2)

(b) *Între problemele dramatice lăsate* ***moştenire*** *de dictatură există însă unele care, deşi sunt conexe celor vizând instaurarea democraţiei politice, nu sunt reductibile la acestea*. („Dimineaţa”, 25 aprilie 1990, p. 1)

2. ***Perioada 1991-1996***

2.1. Resemantizare

În linii generale, tipurile de contexte în care apare termenul „democraţie” sunt aceleaşi ca în perioada anterioară: definiţii (ex. 1), contexte negative (ex. 2), structuri clişeizate (ex. 3):

(a) ***Democraţia*** *adevărată, adică regatul natural al celor umili, presupune participare pacifică la exercitarea puterii.* („Adevărul”, miercuri, 6 martie 1991, p. 1)

(b) *Şi, fiindcă am ajuns unde ne-am propus să ajungem, la* ***democraţie****, se cuvine s-o spunem răspicat, indiferent pe cine am deranja, că în tot ce ni se întâmplă numai de* ***democraţie*** *nu poate fi vorba* (...). *Aici e fiecare cu* ***democraţia*** *lui, deci cu tirania şi interesele lui*. („Adevărul”, miercuri, 6 martie 1991, p. 1)

(c) ***Fragila noastră democraţie****, care şi aşa de-abia se mai ţine pe picioare de slabă şi originală ce este, a primit din nou o grea lovitură*. („Adevărul”, joi, 27 august 1992, p. 3)

2.2. Perpetuarea trăsăturilor Ll

Sechelele Ll depăşesc graniţa anului 1990, persistând şi în perioada umătoare cu aproximativ aceeaşi frecvenţă.

2.2.1. *Trăsături gramaticale*

(a) Nominalizarea – trăsătură absolutizată în Ll cu scopul opacizării discursului, al eliminării preciziei temporale impuse de verb, apare deseori şi în limbajul jurnalistic al perioadei în discuţie:

În acelaşi context aş remarca necesitatea şi oportunitatea informării cât mai operative a străinătăţii cu actele legislative (...) care vizează ***democratizarea*** *vieţii politice şi economice,* ***deschiderea*** *canalelor spre o economie de piaţă sigură, avantajoasă şi pentru noi şi pentru partenerii de peste hotare*. („Adevărul”, joi, 29 martie 1990, p. 2)

(b) Structurile binare

Exemplele de sintagme bazate pe dublare sinonimică au şi acum acelaşi efect, ca şi în Ll – acela de a prolifera enunţul, dar în acelaşi timp de a-l opaciza:

La ieşirea din Prefectură, alături de cei care l-au înconjurat cu ***simpatia şi preţuirea*** *lor, s-a aflat şi un grupuleţ...* („Dimineaţa”, 4−5 iulie, 1992, p. 1)

(c) Abundenţa adjectivelor – persistă în limbajul jurnalistic actual tendinţa de proliferare a enunţului prin exces de adjective:

Pe tot parcursul vizitei au avut loc numeroase manifestări de ***caldă simpatie*** *faţă de preşedintele României.* („Dimineaţa”, 4−5 iulie, 1992, p.1)

BDD-V850 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)

2.2.2. *Trăsături lexicale − clişeul*

În unele cazuri sunt folosite chiar clişee specifice Ll:

> *Obiectivul acestei vizite rezidă din preocuparea de fond a României de **a pune pe baze noi** relaţiile cu Comunitatea Economică Europeană.* („Adevărul”, 28 martie 1990, p. 1)

Uneori apar sintagme care imită fidel modelul unor structuri clişeizate din Ll, ca în exemplul de mai jos – „punere în sferă” − „transpunere în viaţă”:

> *Platforma (electorală n.n.) dată publicităţii (...) are în substanţa sa multe idei generoase menite să asigure prin **punerea lor în sferă** schimbarea în bine a României*. („Dimineaţa”, 2 sept. 1992, p. 2)

2.2.3. *Trăsături sintactice*

Mult mai evidente sunt ecourile Ll la nivelul sintactic. Multe dintre textele publicistice sunt dominate de fraze arborescente, cu subordonări excesive, în care sensul este adeseori sacrificat:

> *Iar, apoi, în zilele, săptămânile şi lunile ce au urmat lui 22 Decembrie 1989, pe fondul transparenţei, al transmiterii „în direct” pe diversele canale mass-media a faptelor şi evenimentelor prin care s-a exprimat procesul transformărilor politice instituţionale, dl. Ion Iliescu a confirmat speranţele pe care le-a polarizat asupra sa, acţionând cu temeritate şi spirit constructiv pentru o evoluţie cât mai echilibrată a vieţii publice; pentru a calma tensiunile apărute sub impulsuri obiective, dar mai ales subiective; pentru a se evita cursul spre exacerbare a conflictelor din societate şi apariţia unui război civil*. („Dimineaţa”, 25 august 1992, p. 1)

2.3. Cuvinte-emblemă

În perioada 1991−1996, persistă cuvinte-emblemă din etapa anterioară: *tranziţie, reformă, privatizare, economie de piaţă*, la care se adaugă exemple noi precum: *protecţie socială, dialog, pluralism, nomenclatură, dezinformare, relansare, manipulare, corupţie:*

> (a) *Lipsurile care apar în **protecţia socială** se datorează faptului că acest sistem de securitate socială suferă de subfinanţare.* („Adevărul”, 26 august, 1992, p. 5)
>
> (b) *În esenţă, **pluralismul** intereselor a generat pluralismul politic, iar într-o situaţie normală (...) bătălia electorală se încheie, cel puţin pentru un ciclu de guvernare, în cabine de vot* (...). („Dimineaţa”, 30 iulie, 1992, p. 1)

Un caz special de cuvinte-emblemă îl reprezintă cele care apar fie în discursul puterii, fie în cel al opoziţiei.

Preluările de la un pol la celălalt se fac doar cu scopul de a accentua prin comentariu metatextual inadecvarea unui termen-emblemă ori a altuia la discursul taberei adverse sau cu intenţii ironice.

Un astfel de termen-emblemă folosit în discursul politic (şi apoi reflectat în cel jurnalistic cu tematică politică) în preajma anilor 1992-1993 este „schimbare”. Cuvântul este folosit în discursul campaniei electorale de reprezentanţii opoziţiei:

> *Cât despre dl. Emil Constantinescu, este limpede cred că (...) a reuşit să convingă o parte foarte importantă a electoratului românesc. Deoarece ideile pentru care a candidat reprezintă mai mult decât o candidatură, reprezintă voinţa de **schimbare** a societăţii româneşti*. („România liberă”, 8 octombrie 1992, p. 3)

BDD-V850 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)

Pe de altă parte, discursul guvernamental se construişte în aceeaşi perioadă pe termeni precum: „relansare”, „refacere” sau „normalitate”:

> *Premierul Stolojan se situează pe o poziţie realistă când afirmă că alegerile din septembrie înseamnă şansa desprinderii definitive de starea de provizorat, de instabilitatea politică şi o condiţie necesară pentru* ***relansarea economică,*** *deschizându-se astfel poarta întrării în* ***normalitate.*** („Dimineaţa”, 30 iulie 1992, p. 1)

Puterea preia ulterior termenul „schimbare” în discursul propriu, însă, pentru a-l adapta particularităţilor mesajului său politic îi adaugă determinantul „în bine”.

> *Apogeul crizei pe care o traversăm face vizibil şi actualul program electoral al domnului Ion Iliescu, program pătruns de încrederea în* ***schimbarea în bine*** *a României*. („Dimineaţa”, 8 septembrie 1992, p. 1)

3. *Perioada 1996−2000*

3.1. Perpetuarea trăsăturilor Ll

Trăsături gramaticale

(a) Nominalizarea/utilizarea substantivelor în cazul genitiv

Preferinţa pentru substantive obţinute din infinitive lungi sau pentru substantive în cazul genitiv caracterizează şi această perioadă:

> *Pentru aceasta, Biroul Permanent Central, preşedintele şi prim-vicepreşedintele PNL au fost mandataţi să desfăşoare negocierile în vederea* ***realizării unificării*** *liberale*. („Evenimentul zilei”, 2 martie 1998, p. 6)

(b) Valori modale şi temporale – verbele impersonale

Printre formele verbale folosite cu precădere în această etapă putem remarca verbele impersonale, prin care emiţătorul poate desemna acţiuni (conotate pozitiv sau negativ) al căror agent nu este cunoscut receptorilor:

> ***S-a creat*** *o situaţie atât de încâlcită, încât este greu acum* ***să se anticipeze*** *soluţii.* ***Se fac*** *diligenţe pentru împăcarea între beligeranţii din sânul coaliţiei guvernamentale, după declaraţii incendiare, ameninţări cu ruperea coaliţiei, ultimatumuri, scrisori şi memorii*. („România liberă”, 12 ianuarie 1998, p. 1)

Fără a mai cunoaşte amploarea din Ll, fenomenul mobilizării apare în această perioadă mai ales prin intermediul verbului „trebuie”:

> ***Trebuie*** *să se ajungă cât mai repede la un numitor comun şi, abia după ce lucrurile vor fi foarte clare, Guvernul (...) va putea să-şi desfăşoare activitatea fără sincope*. („România liberă”, 20 ianuarie 1998, p. 1)

3.2. Cuvinte-emblemă

În această perioadă se folosesc în continuare termeni-cheie ai perioadei de tranziţie – *corupţie, grevă, nomenclatură,* în situaţii discursive similare celor din perioada precedentă, dar apar şi exemple noi, precum: *societate civilă, manipulare:*

Sintagma „societate civilă”, folosită cu precădere începând cu această perioadă defineşte o realitate încă lipsită de consistenţă, nesigură:

BDD-V850 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)

E de la sine înţeles că această slăbiciune a democraţiei capătă proporţii dramatice, în condiţiile unei ţări ca România, (...) unde instituţiile statului de drept sunt independente doar pe hârtie (...), unde ***societatea civilă,*** *cea chemată să păstreze echilibrul în perioada violentelor confruntări politice nu şi-a consolidat mecanismele de intervenţie.* („Evenimentul zilei", 16 septembrie 1996, p. 1)

Termenul „manipulare" este prezent aproape exclusiv în contexte negative:

Ion Iliescu va acţiona prin principalul instrument de ***manipulare*** *a românilor: TVR.* („Evenimentul zilei", 10 septembrie 1996, p. 1)

3.3. Clişee noi

În această perioadă începe să fie utilizată o sintagmă ce denumeşte Opoziţia, realitate nouă pentru societatea românească, dominată atât de mult timp de o singură formă de conducere. Sintagma este preluată în limbajul presei din discursul politicienilor şi devine clişeu prin frecvenţă, prin puterea de a se păstra în memoria receptorului:

Până la alegerile din toamnă, câteva urgenţe măresc răspunderile moral-politice ale celor ce compun ***Opoziţia Democrată****: întărirea prestigiului lor prin înlăturarea oricărei forme de veleitarism*. („Cotidianul", 11 iulie 1996, p. 2)

4. ***Perioada 2000−2006***

4.1. Perpetuarea trăsăturilor Ll

Ecourile Ll în presa anilor 2000-2006 sunt din ce în ce mai vagi, rezumându-se mai ales la utilizarea adjectivelor. Destul de frecvent apar adjectivele *real şi adevărat*, însă nu mai au puterea de a opaciza sensul substantivului pe care îl determină:

(a) *... dar consideră sancţiunea ca pe o modalitate de a distrage atenţia de la problemele* ***realeBI.*** („Adevărul", 8 iulie 2006, p. 2)

(b) *... să ştie că această* ***adevărată*** *aventură nu poate să dea rezultate decât pe termen mediu sau lung*. („Adevărul", 5 februarie 2006, p. 1)

4.2. Cuvinte-emblemă

Având în vedere distanţa temporală dintre această perioadă şi primul an al tranziţiei şi faptul că multe dintre schimbările prognozate atunci nu s-au produs încă, majoritatea cuvinelor-emblemă apar în contexte denigratoare, negative: *a manipula, stat de drept, reformă, privatizare, tranziţie, reformă.*

Se poate remarca apariţia unei noi sintagme – „program de guvernare" – desemnând baza teoretică propusă de fiecare partid în parte:

În primul rând, această însăilătură de grupare politică nu are un ***program de guvernare*** *real.* (...) *Un* ***program de guvernare*** *presupune specialişti. Iar „specialiştii" de genul Mitzura, Puzdrea sau Dolănescu nu pot face decât să mai aprindă un bec chiar la rampa tragi-comediei numită PRM*. („Cotidianul", 29 noiembrie 2000, p. 1)

4.3. Clişee noi

Dacă sintagma „opoziţie democratică" este păstrată din perioadele anterioare, „eradicarea/combaterea corupţiei" şi „poliţie politică" se numără printre clişeele specifice

BDD-V850 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)

acestei perioade. Cea dintâi este specifică discursului reprezentanţilor Opoziţiei, iar cea de-a doua desemnează o realitate foarte discutată o dată cu începerea procesului de publicare a arhivelor Securităţii:

> (a) *Rodica Stănoiu a criticat afirmaţiile din decembrie 1996 ale lui Emil Constantinescu privind* ***eradicarea completă a corupţiei****.* („Cotidianul", 22 decembrie 2000, p. 2)
>
> (b) *De asemenea, urmează să fie publicate în curând şi lista cu ofiţerii şi subofiţerii care au desfăşurat în cadrul Securităţii activitate de* ***poliţie politică***. („Cotidianul", 23 noiembrie 2000, p. 3)

5. *Concluzii*

Schimbările politice majore apărute după 1989 au determinat modificări ale discursului public ce ar putea fi interpretate ca reveniri (timide şi progresive) la statutul firesc al limbii române după decenii de anormalitate.

Ecourile limbii de lemn se fac simţite mai pregnant în perioada imediat următoare Revoluţiei, dar devin din ce în ce mai vagi în timp. Dintre trăsăturile Ll cele mai rezistente în limbajul tranziţiei se poate observa clişeul (inclusiv cele formate prin utilizarea excesivă a adjectivului) sau specificul frazei – cu subordonări multiple, lipsită de coerenţă.

Aproape concomitent însă, se creează pe tiparele vechi exemple de noi termeni/sintagme care capătă destul de rapid valoare de clişeu: *consens, opoziţie democratică, oameni de bine, vid de putere* etc.

Pe de altă parte, contextele în care erau utilizaţi unii termeni-emblemă ai perioadei anterioare: *tovarăş, epocă de aur, vizită de lucru,* s-au redus după 1989 la situaţii de reluare ironică sau la utilizarea cu conotaţie negativă. Cuvintele-cheie ale perioadei anterioare sunt înlocuite cu alte exemple de termeni-emblemă, specifici perioadei de tranziţie: *tranziţie, economie de piaţă, reformă, grevă, corupţie* etc.

În alte cazuri, termeni precum *democraţie, libertate* au trecut printr-un proces de resemantizare care a presupus adaptarea la noile realităţi româneşti. Cum în discursul anterior (al perioadei comuniste) raportul termen-realitate era unul viciat, persistenţa acestei amintiri a făcut ca procesul de resemantizare să fie îngreunat.

Aşadar, în limbajul publicistic al perioadei cuprinse între anii 1989 şi 2006 se poate observa amestecul dintre nou şi vechi, dintre persistenţa tiparelor Ll şi ironizarea acestora, eterogenitatea.

BIBLIOGRAFIE

Preda, Irina, 1992, 1993, „Îmbogăţirea lexico-semantică a limbii române actuale", *Limba română*, XLI, 9 (p. 483−490); 10 (p. 541−548); 11−12 (p. 585−590); XLII, 1 (p. 19−24).

Stoichiţoiu Ichim, Adriana, 2009, „Spectacolul politic – un clişeu al noii limbi de lemn?", în Ilie Rad (ed.), *Limba de lemn în presă*, Bucureşti, Editura Tritonic.

Zafiu, Rodica, 2007, *Limbaj şi politică*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

The Reflexions of Wooden Language in the Transition Period Press

This paper describes the manner in which wooden language is reflected in the post-comunist Romanian press.

We analize several tendencies that coexist in this periood, such as: the absence of those terms which were very stricty related to the communist language (such as „mate"), the perpetuation of the reflexions of the communist wooden language, the resemantization of some terms, such as *democracy* or *liberty*.

BDD-V850 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-21 04:52:50 UTC)